

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 3 § i partilagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att partilagen ändras så att en ansökan om registrering av en förening i partiregistret i fortsättningen också ska kunna göras i en webbtjänst som drivs av justitieministeriet. Samtidigt blir det möjligt att på elektronisk väg samla in de stödförklaringar som krävs för registrering av ett parti. Möjligheten att göra en ansökan och samla in stödförklaringar i pappersform blir kvar. I fortsättningen kan en förening börja samla in stödförklaringar när justitieministeriet har godkänt de övriga handlingar som bifogats registreringsansökan.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2021.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	3
1 NULÄGE	3
1.1 Lagstiftning och praxis.....	3
1.2 Internationell utveckling och Europeiska unionens lagstiftning	4
1.3 Bedömning av nuläget	6
2 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	7
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	10
3.1 Samhälleliga konsekvenser	10
3.2 Konsekvenser för myndigheternas uppgifter samt ekonomiska konsekvenser	11
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	12
5 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	13
DETALJMOTIVERING	16
1 LAGFÖRSLAG	16
2 IKRAFTTRÄDANDE	17
LAGFÖRSLAG	19
Lag om ändring av 3 § i partilagen.....	19
BILAGA	21
PARALLELLTEXT	21
Lag om ändring av 3 § i partilagen.....	21

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

1.1 Lagstiftning och praxis

Enligt 1 § i partilagen (10/1969) avses med parti en registrerad förening som är införd i det partiregister som förs vid justitieministeriet. Enligt 2 § 1 mom. i partilagen registreras som parti på skriftlig ansökan en förening

- 1) som väsentligen fullföljer ett politiskt syfte,
- 2) som har minst 5 000 vid riksdagsval, kommunalval eller Europaparlamentsval röstberättigade anhängare,
- 3) vars stadgar säkerställer att demokratiska principer iakttas vid föreningens beslutsfattande och i dess verksamhet, och
- 4) som har ett allmänt program som uppgjorts för att förverkliga det ändamål som anges i föreningens stadgar och av vilket principerna och målen för föreningens politiska verksamhet framgår.

Enligt 3 § i partilagen ska en registreringsansökan åtföljas av ett utdrag ur föreningsregistret, en officiellt styrkt kopia av gällande stadgar, det allmänna programmet, och en förteckning över partiets anhängare, uppgjord på kort, för vilka ett formulär har fastställts av justitieministeriet (JMb 24.8.2012/479). Förteckningskortet ska uppta anhängarens personuppgifter, anhängarens försäkran att han eller hon är röstberättigad vid riksdagsval, kommunalval eller Europaparlamentsval, datering som inte får vara äldre än ett år, och anhängarens egenhändiga underskrift.

Enligt den gällande lagstiftningen samlar en förening som ansöker om att bli registrerad in anhängarkorten på papper. Anhängarkortet är ett formulär som fastställts av justitieministeriet. En röstberättigad person som understöder registrering av en förening som parti fyller i uppgifterna på kortet, bland annat sitt namn och sin födelsetid och undertecknar till slut egenhändigt kortet och samtidigt en försäkran om att han eller hon är röstberättigad. En elektronisk version av anhängarkortet har publicerats på justitieministeriets webbplats valfinland.fi och anhängare kan därmed också fylla i kortet till exempel på dator, skriva ut kortet på papper, underteckna det och lämna det till föreningen. Anhängarkortet var ursprungligen uttryckligen ett kort, dvs. dess tjocklek och storlek har varit noggrant definierade i ett beslut av justitieministeriet. Numera har dessa krav slopats och som kort duger till exempel ett pappersark i A4-format.

Föreningen lämnar in anhängarkorten till justitieministeriet för granskning. Granskningen av korten räcker i allmänhet cirka 1–2 månader vid justitieministeriet. När anhängarkorten har granskats och de övriga förutsättningarna för registrering uppfylls, fattar justitieministeriet beslut om att föra in föreningen i partiregistret. Till det registrerade partiets namn fogas enligt 4 § i partilagen ”r.p.” som förkortning av orden ”rekisteröity puolue”, ”registrerat parti”. I samband med partiets namn används därefter inte längre beteckningar som anger att föreningen är registrerad.

Enligt 24 § 32 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) är handlingar med uppgifter om en persons deltagande i bildandet och registreringen av ett politiskt parti eller bildandet av en valmansförening för val offentliga. Med stöd av detta är anhängarkorten offentliga. Enligt statsrådets informationsstyrningsplan förstörs anhängarkorten ett år efter registreringsbeslutet.

Sedan partilagen trädde i kraft (1.2.1969) har det i partiregistret med stöd av ansökan förts in, dvs. så att en förening har samlat in minst 5 000 anhängarkort, sammanlagt 37 partier, varav fem (5) har registrerats två gånger, två (2) tre gånger och två (2) fyra gånger. Under de senaste tio åren (2009–2019) har det sammanlagt 14 gånger förts in ett parti i partiregistret. För närvarande finns det sammanlagt 18 partier i partiregistret.

Att ta in en förening i partiregistret har följande rättsverkningar: Ett parti i partiregistret får ställa upp kandidater i riksdagsvalet (108 § i vallagen (714/1998)), kommunalvalet (146 § i vallagen) och Europaparlamentsval (165 § i vallagen) utan att det i varje val särskilt behöver bilda valmansföreningar och samla ihop det antal anhängare som anges i vallagen för varje kandidat. Dessutom har ett registrerat parti som deltagit i föregående val möjlighet att få in sina representanter som ledamöter i valkrets nämnden, kommunala centralvalnämnden, valnämnden och valbestyrelsen.

I 6 § i partilagen föreskrivs om avförande av ett parti ur registret. Om ett parti inte har fått någon av sina kandidater invald och inte heller fått minst två procent av rösterna i hela landet i senaste eller närmast föregående riksdagsval, avför justitieministeriet partiet med stöd av 6 § 1 mom. i partilagen ur partiregistret. Därefter kan partiet dock på nytt samla in underskrifter av 5 000 anhängare och på nytt ansöka om att bli infört i partiregistret. Enligt 6 § 2 mom. kan ett parti avföras ur registret också på egen ansökan.

Enligt 9 § i partilagen betalas partistöd till partier som vid senaste riksdagsval fått riksdagsmandat samt dessutom sådana partier utanför riksdagen som vid senaste riksdagsval fått minst två procent av rösterna i hela landet. Partilagens övriga bestämmelser om partiets medelsanvändning (8–8 c § och 9 a–9 f §) gäller alla partier i partiregistret.

Enligt 10 § i partilagen ska statliga och kommunala myndigheter och myndigheter i samkommuner samt sammanslutningar och inrättningar som staten, en kommun eller en samkommun har bestämmande inflytande i behandla alla partier lika och enligt enhanda grunder. Rundradion kan dock i sina valprogram även beakta programmässiga synpunkter.

Partier nämns också bland annat i 45 kap. 19 § i strafflagen (39/1889) (olovlig politisk verksamhet) och i 22 § 2 mom. i inkomstskattelagen (1535/1992) som allmännyttiga samfund och i 3 § 1 mom. i lagen om skattelättnader för vissa allmännyttiga samfund (680/1976).

1.2 Internationell utveckling och Europeiska unionens lagstiftning

Procedurerna för att bilda partier varierar i olika stater. Även partiernas ställning och verksamhet vid val är olika i olika stater. Partier måste inte överallt vara registrerade för att kunna delta i val.

På EU-nivå finns bestämmelser om ställningen och rättigheterna för politiska partier i Europaparlamentets och rådets förordning (EU, EURATOM) nr 1141/2014 om stadgar för och finansiering av europeiska politiska partier och europeiska politiska stiftelser. Förordningen har änd-

rats genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU, EURATOM) nr 673/2018 och genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU, EURATOM) nr 493/2019. Medlemmar i europeiska politiska partier kan vara nationella politiska partier och fysiska personer. Europeiska politiska partier har en roll i huvudsak i Europaparlamentsval. Bestämmelserna om europeiska politiska partier har ingen inverkan på bildandet av nationella partier.

I detta avsnitt beskrivs procedurerna för att bilda ett parti i de övriga nordiska länderna och i Estland.

Sverige

I Sverige behöver politiska partier inte vara registrerade för att delta i val. I Sverige finns inga bestämmelser för hur ett parti bildas eller hur det ska organiseras. Partiet ska dock senast 30 dagar före valdagen anmäla till valmyndigheten att det har för avsikt att delta i valet. Anmälningsskyldigheten gäller dock inte sådana partier som redan har representanter i det beslutsorgan som valet berör.

Dessutom kan partierna vid behov registrera partiets namn och en partibeteckning, vilket innebär att inget annat parti kan använda det namnet i valet. För att registrera sitt namn ska partiet vara en juridisk person, till exempel en idéell förening, och det ska ha stadgar och en styrelse. Endast partier som registrerat sitt namn kan ställa upp kandidater på en sluten lista. Partiet ska till stöd för ansökan om registrering av namnet samla in stödförklaringar från personer som är röstberättigade i valet. Antalet stödförklaringar som krävs är bundet vid typen av val: i riksdagsval och Europaparlamentsval behövs stöd av 1 500 röstberättigade, i landskapsval stöd av 100 röstberättigade och i kommunalval stöd av 50 röstberättigade. Stödförklaringarna samlas in på pappersblanketter där det antecknas datum, den röstberättigades namn, personbeteckning och hemkommun. Stödförklaringarna sänds i samband med registreringsansökan till valmyndigheten eller alternativt så kan notarius publicus efter att ha granskat stödförklaringarna ge ett intyg som fogas till ansökan.

Norge

I Norge kan partierna göra en ansökan om att bli intagna i registret över politiska partier som förs av registerenheten i Brønnøysund. Den största effekten av en registrering är ensamrätt till partiets namn, men det är inte obligatoriskt för deltagande i val. Registrerade partier får dock vissa fördelar, till exempel rätten att ställa upp kandidater utan andra krav. Partiet ska till den ansökan som sänds till registerenheten foga protokollet från det konstituerande mötet, kontaktinformation till styrelsens medlemmar och partiets representanter, partiets stadgar och stödförklaringar av minst 5 000 personer som är röstberättigade i parlamentsval för en registrering av partinamnet.

Danmark

Danmark tog i bruk ett elektroniskt förfarande för registrering av partier år 2016. Registreringen av ett parti för val sker i två etapper: Partiet ska först registrera sitt namn och dessutom separat före valet registrera sig och samla in elektroniska stödförklaringar för att delta i valet. De partier som är företrädare i parlamentet behöver inte samla in stödförklaringar för att delta i valen. Antalet stödförklaringar ska vara 1/175 av de röster som godkänts i föregående val. Till exempel i parlamentsvalet 2019 avgavs 3 531 720 röster och därför bör något över 20 000 stödförklaringar samlas in till följande val. Insamlingen av stödförklaringar fungerar så att den röstberättigade

ger det parti som ansöker om registrering sin e-postadress. Partiets representant matar in e-postadressen i Vælgererklæring.dk-tjänsten, varifrån den röstberättigade får ett e-postmeddelande. I e-postmeddelandet finns en länk med hjälp av vilken den röstberättigade registrerar sig genom elektronisk identifiering. Därefter kan den röstberättigade avge sin stödförklaring för registreringen av partiet. Stödförklaringen är i kraft i 18 månader, och den kan även återkallas. Man kan också avge sin stödförklaring på papper. Den elektroniska insamlingen av stödförklaringar har i Danmark inte lett till att antalet partier som är representerade i parlamentet ökat, dvs. till att partifältet splittrats. Det elektroniska insamlingssystemet användes för första gången i samband med 2019 års val, som ledde till att tio partier fick en representation i parlamentet. Vid det föregående valet 2015 fick elva partier ledamöter.

Island

På Island ställs inga särskilda krav för bildandet av politiska partier, utan på registrering tillämpas samma villkor som på registrering av icke-vinstdrivande juridiska personer. Registret förs av företagsregistret, som lyder under finansministeriet. I samband med bildandet av ett parti ska namn och personbeteckning för ledamöterna i partiets styrelse samt partiets stadgar och beteckningar meddelas till registret. Partier avförs inte ur registret även om de inte längre är aktiva.

Estland

I Estland bildas ett parti genom att det utarbetas en stadga och partiet kan registreras, om det har minst 1 000 medlemmar. Partier registreras i registret över icke-vinstdrivande föreningar och stiftelser, som förs i domstolarna. Till registreringsansökan ska fogas ett principprogram undertecknat av partiledningen, medlemsförteckningen, varav framgår medlemmarnas personbeteckningar samt tidpunkten för anslutningen till partiet, samt ett utkast över partibeteckningen. Partiernas medlemsregister förs i domstol, och en domstol kan lägga ned ett parti om medlemsantalet sjunker under tusen. Ett parti ska ha varit registrerat i minst 90 dagar före parlamentsvalet, om det vill ställa upp kandidater.

1.3 Bedömning av nuläget

När partilagen bereddes i slutet av 1960-talet togs som utgångspunkt att kravet på 5 000 anhängare å ena sidan är tillräckligt högt för att endast föreningar med ett äkta och betydande understöd ska registreras i partiregistret, men å andra sidan tillräckligt lågt för att det inte i praktiken ska försvåra möjligheterna att bilda nya partier (RP 99/1967 rd, s. 2). Om man ser till en förening som ansöker om registrering som parti är det i allmänhet något besvärligt och tidskrävande att samla in 5 000 anhängarkort på papper. Särskilt besvärligt torde det vara för helt nya föreningar som vill bli partier och har små personresurser. För föreningar som har en heltäckande organisation och tillräckliga personresurser är det enklare att samla in anhängarkort. Samhällets tjänster tillhandahålls alltmer också via internet, och även myndigheternas verksamhet har i betydande utsträckning digitaliserats. Ur denna synvinkel kan det anses vara arbetsamt för en förening att enbart kunna samla in anhängarkort i pappersform.

En röstberättigad som understöder registreringen av en förening som parti ska för närvarande antingen fylla i ett anhängarkort direkt på papper eller fylla i det på datorn, skriva ut det och underteckna det för hand och sända in det till föreningen, till exempel per post. I ett digitaliserat samhälle kan förfarandet anses vara något besvärligt även för den röstberättigade. Det kan dock vara praktiskt för anhängarna att använda papperskort, som ska fyllas i för hand när föreningens representant samlar in anhängarkorten personligen till exempel på en offentlig plats.

För justitieministeriet som granskar anhängarkorten är det betungande och tidskrävande att gå igenom manuellt ifyllda anhängarkort. Särskilt besvärligt är det att försäkra sig om att den person som anges på kortet verkligen har undertecknat kortet själv. Det är i praktiken väldigt svårt att verifiera riktigheten av underskrifterna på korten, eftersom underskrifter i princip kan se ut hur som helst. Justitieministeriet har inte tillgång till jämförelseuppgifter om hurdan underskrift den som undertecknat ett kort har i vissa andra dokument (till exempel pass eller identitetskort). I vanliga fall godkänns underskriften, men om det finns någon särskild anledning att misstänka till exempel att samma person har undertecknat flera kort kan handräckning begäras från andra myndigheter. Detta förekommer dock mycket sällan.

År 2001 begärde justitieministeriet i samband med en ansökan av grundad anledning handräckning från Centralkriminalpolisens kriminaltekniska laboratorium för att konstatera vissa underskrifters äkthet. Det var fråga om observationer av att underskrifterna på vissa kort liknade varandra. Resultatet av centralkriminalpolisens undersökning var att underskrifterna inte var äkta. Föreningens ansökningsförfarande avbröts därmed. År 2008 upptäckte justitieministeriet omfattande oegentligheter i en förenings kort, både i underskrifterna och annars, vilket ledde till att föreningen drog bort sin ansökan. Även om det alltså går att upptäcka uppenbara missbruk, ger granskningen i allmänhet inte full säkerhet om ett enskilt anhängarkort är äkta.

Den administrativa börda som granskningsarbetet medför för justitieministeriet kan i sig inte anses vara särskilt betydande, eftersom partier registreras relativt sällan. Exempelvis 2013–2015 registrerades inte ett enda parti, men å andra sidan registrerades nio partier 2016–2018. Granskningsarbetet utförs alltid vid sidan om andra uppgifter.

Generellt är bestämmelserna om bildandet av partier för närvarande klara och tillräckliga, så att representanter för olika åsiktsinriktningar som parti kan erbjuda väljarna sitt eget alternativ i val. Nya partier förs ganska sällan in i partiregistret, till exempel under de senaste tio åren i genomsnitt endast cirka 1,5 partier per år. För närvarande finns det 18 partier i partiregistret. Flest registrerade partier fanns det i början av 1995, då det fanns 22 partier i partiregistret. Största delen av de partier som kommit in i registret efter medlet av 1990-talet har senare avförts ur registret efter två riksdagsval på grundval av ett bristande understöd. Det senaste parti som på ansökan upptagits i registret och som har fått riksdagsledamöter i val och fortfarande finns i registret är Sannfinländarna r.p., som registrerades 1995.

Det finländska samhället digitaliseras för närvarande på många olika områden. I lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (306/2019) förutsätts att myndigheterna ger alla möjlighet att med hjälp av digitala tjänster eller andra elektroniska dataöverföringsmetoder sända elektroniska meddelanden och handlingar som hänför sig till personens behov av tillgång till tjänster. Digitalisering av offentliga tjänster är också ett mål som fastställts i statsminister Sanna Marins regeringsprogram (10.12.2019). Ur denna synvinkel sett skulle det vara naturligt att också kunna bilda ett parti, understödja ett parti och idka anknytande myndighetsarbete även på nätet. Elektronisk identifiering erbjuder nya möjligheter för en tillförlitlig identifiering av medborgare som sköter ärenden hos myndigheterna. Elektronisk insamling av anhängarkort skulle förenkla och modernisera förfarandet för bildandet av ett parti både för en förening som blir registrerad som parti, den som undertecknar ett anhängarkort och myndigheterna.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

I propositionen föreslås att partilagen ändras så att ansökan om registrering som parti parallellt med det nuvarande manuella förfarandet även kan göras elektroniskt i justitieministeriets webbtjänst. Samtidigt görs det möjligt att på elektronisk väg samla in de stödförklaringar som krävs

för registreringen av ett parti. Justitieministeriet utarbetar för detta syfte en allmänt tillgänglig webbtjänst på internet där en förening som vill bli upptagen i partiregistret med hjälp av stark autentisering på elektronisk väg kan samla in de 5 000 stödförklaringar som anges i partilagen. Användningen av tjänsten skulle vara kostnadsfri.

Samtidigt föreslås i registreringsförfarandet ändringar som gäller både elektroniska ansökningar och registreringsansökningar som gjorts i pappersform. Föreningens bemyndigade ombud gör en registreringsansökan och bifogar de bilagor som anges i 3 § 1 mom. 1–3 punkten i partilagen: ett utdrag ur föreningsregistret, en officiellt styrkt kopia av gällande stadgar och det allmänna programmet. Justitieministeriet granskar och godkänner bilagorna och meddelar sitt godkännande till föreningens ombud. Om föreningen trots kompletteringsbegäran inte sänder in de bilagor som krävs, fattar justitieministeriet ett överklagbart förvaltningsbeslut om avslag på registreringen. Först efter justitieministeriets godkännande kan föreningen börja samla in stödförklaringar.

Genom att möjliggöra elektronisk insamling av stödförklaringar strävar man efter att förbättra medborgarnas politiska möjligheter att delta, underlätta verksamheten för föreningar som strävar efter att påverka samhällsfrågor, öka den övergripande tillförlitligheten vid bildandet av partier samt minska myndighetsarbetet i anslutning till partiregistret. Bildandet av partier och deltagande i verksamhet är en central del av de rättigheter till inflytande som tryggas i grundlagen (731/1999). Det allmänna har i grundlagen också ålagts en skyldighet att främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv. Syftet med propositionen är att göra det lättare att delta i bildandet av ett parti och på så sätt sänka hindren för samhälleligt deltagande.

Möjligheten att elektroniskt fylla i en stödförklaring för ett parti skulle betydligt underlätta arbetet med att samla in stödförklaringar i en förening som önskar bli ett parti. Att fylla i en stödförklaring skulle också vara enkelt för röstberättigade som understöder en registrering. Ur anhängarnas synvinkel skulle det också vara en fördel att man i webbtjänsten enkelt kan ta del av föreningens stadgar och allmänna program innan man ger sin stödförklaring. Föreningar kommer fortfarande att kunna samla in stödförklaringar även på papper på samma sätt som för närvarande. En förening kan till exempel lämna en sådan ansökan till partiregistret där en del av de krävda 5 000 stödförklaringarna har fyllts i elektronisk form och en del i pappersform. Det ska även i fortsättningen vara möjligt att samla in alla stödförklaringar i pappersform.

Justitieministeriets webbtjänst skulle i huvuddrag fungera som följer: Föreningens bemyndigade ombud skulle med stark autentisering logga in sig i tjänsten på det sätt som föreskrivs i lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster (617/2009). Ombudet skulle vara en person som har rätt att teckna föreningens namn eller bemyndigande som namntecknare för uppgiften. En gemensam identifieringstjänst för e-tjänsterna inom den offentliga förvaltningen har gjorts i tjänsten Suomi.fi, där användaren själv kan välja om han eller hon vill identifiera sig med hjälp av bankernas nätbankskoder, ett certifikatkort från Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller teleföretagens mobilcertifikat. Ombudet öppnar en sida för föreningen där han eller hon bifogar ett utdrag ur föreningsregistret, föreningens stadgar och allmänna program. Utdraget ur föreningsregistret och stadgarna ska kunna bifogas direkt i tjänsten via ett gränssnitt till föreningsregistret. Därefter granskar justitieministeriet ombudets bilagor och godkänner dem och sedan kan föreningen börja samla in stödförklaringar. I tjänsten kan ombudet själv bestämma att insamlingen ska börja till exempel två veckor efter det att bilagorna har sänts till justitieministeriet för granskning. På detta sätt kan man beakta att det är svårt att på förhand veta den exakta varaktigheten av justitieministeriets granskning. Om justitieministeriet inte hin-

ner granska bilagorna före den dag som ombudet har angett som insamlingens begynnelse-datum, börjar insamlingen när justitieministeriets granskning är klar. När insamlingen inletts kan röstberättigade personer som understöder en registrering av föreningen som parti logga in sig i tjänsten med stark autentisering och fylla i en stödförklaring. Stödförklaringen ska inte kunna återkallas i tjänsten. Logiken i understödsfunktionen är likadan som i justitieministeriets nuvarande tjänst medborgarinitiativ.fi enligt den gällande lagen om medborgarinitiativ (12/2012).

Att fylla i en stödförklaring elektroniskt med hjälp av stark autentisering skulle betydligt förbättra stödförklaringars och därmed hela förfarandets tillförlitlighet. Granskningen av elektroniska stödförklaringar skulle bli tillförlitligare, eftersom tjänsten byggs upp så att endast de röstberättigade som uppfyller de föreskrivna behörighetsvillkoren efter stark autentisering kan fylla i en stödförklaring.

Med tanke på tillförlitligheten hos tjänsten och hos förfarandet för inrättande av ett parti är det viktigt att informationssäkerheten i den webbtjänst som drivs av justitieministeriet tryggas. Lagen om tillhandahållande av digitala tjänster och lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) reglerar den informationssäkerhet som ska iakttas hos myndigheten. Kraven enligt dessa lagar ska beaktas i webbtjänsten. Det är också viktigt att webbtjänstens identifierbarhet främjas. Risker orsakade av bluffwebbplatser kan minskas till exempel genom att man i kommunikationen framhäver att det uttryckligen är fråga om en webbtjänst som drivs av justitieministeriet och som finns på en viss identifierbar adress under domännamnet fi.

I samband med reformen överförs ansvaret för granskningen av stödförklaringar för ett parti som bildas på Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. I praktiken sker granskningen så att en företrädare för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata laddar ner de elektroniska stödförklaringarna från justitieministeriets webbtjänst. Eventuella stödförklaringar i pappersform ska också lämnas till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Om en del av de 5 000 stödförklaringar som krävs är i pappersform, säkerställer Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata att samma person inte har lämnat in en stödförklaring i både pappersform och elektronisk form. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska genom befolkningsdatasystemet kontrollera uppgifterna om de anhängare som lämnat stödförklaringar. Utgångspunkten är att elektroniska stödförklaringar är mycket tillförlitliga, eftersom justitieministeriets webbtjänst förutsätter stark autentisering av anhängare. Det förekommer dock vissa sällsynta situationer där en separat granskning är nödvändig tills vidare. Granskningen av elektroniska stödförklaringar som lämnats till stöd för registrering av ett parti motsvarar i praktiken det sätt på vilket Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata granskar de elektroniska stödförklaringarna för medborgarinitiativ. Granskningen av stödförklaringar i pappersform kommer att motsvara det förfarande som justitieministeriet hittills har följt. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata meddelar justitieministeriet om det finns ett tillräckligt antal godtagbara stödförklaringar. Själva partiets registreringsansökan avgörs på samma sätt som för närvarande av justitieministeriet.

Webbtjänsten är tillgänglig när lagen träder i kraft. En övergångsbestämmelse behövs dock för situationer där en förening har börjat samla in stödförklaringar enligt den gällande lagen. Föreningen får i dessa situationer fortsätta insamlingen i justitieministeriets webbtjänst, men innan insamlingen inleds i webbtjänsten ska föreningen i enlighet med den föreslagna 3 § lämna för granskning till justitieministeriet ett utdrag ur föreningsregistret, gällande stadgar samt ett allmänt program.

I fortsättningen är det möjligt att utveckla webbtjänstens funktioner så att den också kan användas när man samlar in underskrifter av medlemmar i de valmansföreningar som ställer upp kandidater i val. Enligt vallagen kan en valmansförening vid riksdagsval bildas av minst 100 röstberättigade inom samma valkrets, vid kommunalval av minst 10 röstberättigade i kommunen och vid Europaparlamentsval av 2 000 röstberättigade. I grundlagen föreskrivs också att 20 000 röstberättigade har rätt att ställa upp en kandidat vid presidentval. Avsikten är att separat bedöma förutsättningarna för elektronisk insamling av valmansföreningarnas anhängares underskrifter efter det att man har fått erfarenhet av elektronisk insamling av de stödförklaringar som krävs som stöd för registrering av ett parti.

I propositionen beaktas Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), nedan dataskyddsförordningen, och de behov att precisera 3 § i partilagen som följer av den. De övriga ändringar som dataskyddsförordningen förutsätter i partilagen ingår i en tidigare regeringsproposition (RP 2/2020 rd) där man på ett uttömmande sätt redogör för förhållandet mellan bestämmelserna i partilagen och dataskyddsförordningen.

3 Propositionens konsekvenser

3.1 Samhälleliga konsekvenser

Enligt grundlagen ska det allmänna främja människors möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller dem själva. Politiska partier är en central del av det demokratiska beslutsfattandet. Med tanke på jämlikhet är det viktigt att även nya politiska rörelser vid behov ska ha möjlighet att bli registrerade som partier. Rätten att organisera sig politiskt och delta i partiverksamhet är likaså centrala utifrån rätten till inflytande.

Genom den föreslagna ändringen görs det enklare att bilda ett parti genom att det görs möjligt att på elektronisk väg samla in de stödförklaringar som krävs för registreringen av ett parti. Ändringen underlättar förfarandet för både en förening som ansöker om att bli registrerad och en enskild person som understöder registreringen av ett parti.

Det är sannolikt att fler föreningar än för närvarande skulle klara av att med hjälp av justitieministeriets webbtjänst samla in de 5 000 stödförklaringar som krävs och bli registrerade i partiregistret. Då kan det finnas betydligt fler partier i partiregistret än för närvarande. Vid behov kan man försöka begränsa antalet nya registrerade partier genom att förkorta tidsfristen för insamling av stödförklaringar eller genom att öka det antal stödförklaringar som krävs. Det är dock möjligt att för en del av de föreningar som ansöker om att bli införda i partiregistret är pappersformen även i fortsättningen ett betydande eller till och med det huvudsakliga sättet att samla in stödförklaringar. Om kraven på insamling av stödförklaringar skärptes, skulle detta i själva verket kunna innebära att möjligheterna till deltagande minskar för sådana personer som inte är vana eller har möjlighet att använda elektroniska tjänster. Enligt Statistikcentralen har en stor del av den äldre befolkningen aldrig använt internet: 18 procent av 65–74-åringarna och drygt hälften av 75–89-åringarna¹. En förkortning av insamlingstiden eller en höjning av det

¹ Finlands officiella statistik (FOS): Befolkningens användning av informations- och kommunikationsteknik [webbpublikation].

antal stödförklaringar som krävs kan således försämrade till exempel äldres möjligheter att samla och ge stöd till partier som bildas.

Splittringen av partifältet och den därmed sammanhängande försämringen av funktionsförmågan hos systemet för fattande av politiska beslut utgör verkliga hot med tanke på förverkligandet av demokratin. Möjligheten att samla in elektroniska stödförklaringar underlättar antagligen bildandet av partier, men en ökning av antalet partier i partiregistret försvårar inte i sig funktionen hos systemet för fattande av politiska beslut. Det som är avgörande med tanke på funktionsförmågan är vilka partier i partiregistret som lyckas få tillräckligt understöd i valet. Även partiernas livskraft och plats i partiregistret kommer fortfarande att vara beroende av väljarna, dvs. ett parti stryks ur partiregistret, om det inte i två på varandra följande riksdagsval får åtminstone en riksdagsledamotsplats eller minst två procent av rösterna i hela landet. På grund av de rättigheter till inflytande som garanteras av grundlagen och den skyldighet att främja den offentliga makten som är förenad med dem samt förbudet mot att försämrade de grundläggande fri- och rättigheterna föreslås det inte i propositionen att tiden för insamling av stödförklaringar ska förkortas eller att antalet stödförklaringar som krävs ska höjas. Det kan anses sannolikt att konsekvenserna av möjligheten till elektronisk insamling närmast kommer att synas som en rörelse i partiregistret. Det finns dock skäl att noggrant följa hur ändringen påverkar partiernas antal samt funktionsförmågan hos systemet för fattande av beslut. Det finns skäl att senast 2023 efter det riksdagsval som följer efter ikraftträdandet bedöma vilka konsekvenser möjligheten att samla in elektroniska stödförklaringar får för partifältet.

3.2 Konsekvenser för myndigheternas uppgifter samt ekonomiska konsekvenser

En webbtjänst som möjliggör elektroniska stödförklaringar utvecklades vid justitieministeriet 2018. De totala kostnaderna för den var cirka 200 000 euro. De årliga underhålls- och utvecklingskostnaderna för tjänsten uppgår till cirka 50 000 euro per år, vilket har förutsetts inom justitieministeriets förvaltningsområde i ramarna för statsfinanserna för de kommande åren. Dessutom har ett engångsbelopp på 20 000 euro reserverats för ibruktagningens år för utvecklingen av tjänsten.

Ansaret för granskningen av stödförklaringar överförs på Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Det är motiverat att överföra uppgiften, eftersom Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata redan har en motsvarande roll när det gäller att granska stödförklaringar både i elektronisk form och i pappersform för medborgarinitiativ. Vid granskningen av stödförklaringar som hänför sig till ett partis ansökan om registrering kan man tillämpa samma förfarande som vid granskningen av stödförklaringar för medborgarinitiativ. Uppgiften medför sålunda inte något betydande behov av tilläggsresurser vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. För justitieministeriet är granskningen av elektroniska stödförklaringar en ny uppgift, som kräver ett nytt slags tekniskt kunnande och ett nytt slag av datateknisk lösning. Granskningen av elektroniska stödförklaringar förutsätter att förfrågningar görs i befolkningsdatasystemet, för vilket Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ansvarar. Vid granskningen ska det säkerställas att den som stöder partiregistringen är röstberättigad vid riksdagsval, kommunalval eller Europaparlamentsval. Myndigheten för digitalisering och be-

ISSN=2341-8702. 2018, 1. Suomalaisten internetin käyttö 2018 – viestintää, asiointia, tiedonhakua ja medioiden seuraamista (finländarnas användning av internet 2018 – kommunikation, utträttande av ärenden, informationssökning och mediebevakning). Helsingfors: Statistikcentralen [hänvisning: 20.5.2020].

Webbadress: http://www.stat.fi/til/sutivi/2018/sutivi_2018-12-04_kat_001_fi.html

folkningsdata har kompetens för detta, eftersom den också vid val ansvarar för att ta fram uppgifter om röstberättigade. I fortsättningen kan man överväga att utveckla justitieministeriets webbtjänst i en riktning där en separat granskning inte är nödvändig.

Överföringen av uppgiften att granska stödförklaringar till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata medför inga så kallade startkostnader, eftersom man vid granskningen kan utnyttja det befintliga förfarandet för granskning av stödförklaringar för medborgarinitiativ. Granskningen av de stödförklaringar som bifogats varje ansökan om partiregistrering medför Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata utöver tjänstearbete dessutom vanligen en liten utgiftspost per granskningsuppdrag. Det exakta beloppet beror i synnerhet på det antal stödförklaringar i pappersform som granskas. Som högst, om 5 000 stödförklaringar i pappersform granskas, kan priset vara i storleksklassen några tusen euro, men om andelen elektroniska stödförklaringar i fortsättningen blir stor, blir kostnaden vanligen mindre än tusen euro. Elektronisk insamling av stödförklaringar kommer förmodligen att bli det huvudsakliga insamlings sättet på grund av att det är lättanvänt och enkelt.

4 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid justitieministeriet. Beredningsunderlaget till propositionen finns till största delen på finska i den offentliga tjänsten på adressen <https://oikeusministerio.fi/sv/projekt-och-lagberedning> och har identifieringskod OM021:00/2019. Utlåtanden om propositionsutkastet (3.2.2020) begärdes från 38 instanser, och dessutom kunde vem som helst lämna ett utlåtande i tjänsten Utlåtande.fi. Utlåtanden erhöles 3.2–30.4.2020 från sammanlagt 17 remissinstanser. Ett sammandrag av dem har gjorts upp vid justitieministeriet. Största delen av remissinstanserna förordade en ändring av partilagen så att de stödförklaringar som behövs för bildandet av ett parti kan samlas in i justitieministeriets avgiftsfria webbtjänst. Remissinstanserna fäste uppmärksamhet vid att stark autentisering vid insamling av stödförklaringar på nätet förbättrar tillförlitligheten i partibildningsförfarandet och minskar den administrativa bördan i granskningsskedet av stödförklaringar. Genom ändringen främjas digitaliseringen av tjänsterna och underlättas förfarandet ur medborgarnas synvinkel. Remissinstanserna ansåg det vara positivt att möjligheten att lämna en stödförklaring elektroniskt erbjuder många ett nytt sätt till samhälleligt deltagande. Remissinstanserna ansåg dock allmänt taget att det är viktigt att utöver den elektroniska insamlingen även pappersformsförfarandet i enlighet med den gällande lagen kvarstår vid sidan av det elektroniska förfarandet.

Enligt det propositionsutkast som var på remiss skulle den tid som står till förfogande för insamling av stödförklaringar förkortas från ett år enligt den gällande lagen till ett halvår. Remissinstanserna ombads särskilt ta ställning till förkortningen av insamlingstiden och till ett lämpligt antal krävda stödförklaringar. I utlåtandena fästes uppmärksamhet vid att förkortningen av insamlingstiden också gäller insamlingar i pappersform, vilket kan ha konsekvenser för sådana grupper som inte är vana att använda digitala tjänster. Remissinstanserna bedömde att en förkortad insamlingstid kan försämra bland annat de äldres möjligheter att bilda nya partier och samla eller ge stöd till dem. Å andra sidan ansåg en del av remissinstanserna att en förkortning av insamlingstiden är motiverad då möjligheten till elektronisk insamling underlättar insamlingen av stödförklaringar.

Enskilda remissinstanser föreslog att det antal stödförklaringar som krävs till stöd för partiregistrering bör höjas avsevärt. Största delen av remissinstanserna ansåg dock att om insamlingstiden förkortas, bör antalet stödförklaringar inte höjas. Förbudet att försämra de grundläggande fri- och rättigheterna samt det allmännas skyldighet att främja individens möjligheter att delta i

samhällelig verksamhet och påverka beslut som gäller honom eller henne talar för att behålla antalet stödförklaringar oförändrat.

Efter remissbehandlingen har propositionen ändrats så att det inte föreslås att tiden för insamling av stödförklaringar som samlas in till stöd för bildandet av ett parti ska förkortas. Bakom ändringen ligger utöver de erhållna utlåtandena i synnerhet rätten till inflytande och det allmännas skyldighet att främja denna. Efter remissbehandlingen har propositionen kompletterats i fråga om dataskyddet så att EU:s allmänna dataskyddsförordning beaktas i den. Med anledning av remissvaren har man också kompletterat motiveringarna till informationssäkerheten och till överföringen av granskningsuppgiften till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata samt förtydligat paragraftexten om stödförklaringarnas offentlighet.

5 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Bestämmelserna om bildandet av ett parti har en tydlig koppling till rättigheterna till inflytande enligt grundlagen. Enligt 2 § 2 mom. i grundlagen hör det till demokratin att den enskilde har rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling. I förarbetena till grundlagen (RP 1/1998 rd, s. 75) konstateras det att bestämmelsen ger uttryck för principen att individens möjligheter att påverka samhällets och livsmiljöns utveckling inte i ett demokratiskt samhälle kan vara begränsade enbart till möjligheten att rösta i val. Bestämmelsen hänvisar bland annat till olika former av samarbete mellan människor. De grundläggande fri- och rättigheter som är centrala med avseende på demokratin är mötes- och föreningsfrihet samt rösträtt och rätt till inflytande. Enligt 13 § 2 mom. i grundlagen har var och en föreningsfrihet. Rätten att bilda ett parti är en del av kärnan i denna grundläggande rättighet. Enligt 14 § 4 mom. i grundlagen ska det allmänna främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv. I momentet preciseras inte på vilka sätt det allmänna ska fullgöra sin skyldighet att främja detta. Det kan till exempel vara fråga om att utveckla lagstiftningen om olika system för inflytande. Individens påverkningsmöjligheter kan realiserars till exempel i form av fri medborgarverksamhet eller genom uttryckliga mekanismer för detta ändamål, såsom medborgarinitiativ (RP 309/1993 rd, s. 66). Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Separata bestämmelser om partiernas verksamhet eller organisation finns inte i grundlagen. I grundlagen nämns partier dock i de paragrafer som gäller riksdagsval och republikens president (25 och 54 §). Partiernas rättigheter att organisera sig och idka verksamhet är tryggade i grundlagens bestämmelser om demokrati, mötes- och föreningsfrihet samt rösträtt och rätt till inflytande. Grundlagsutskottet har konstaterat att partierna som föreningar befinner sig i en särställning, eftersom det politiska systemets funktion bygger på dem (GrUB 3/2010 rd, s. 5).

Genom ändringen av 3 § i partilagen blir det möjligt att elektroniskt göra en partiregistreringsansökan och samla in de stödförklaringar som krävs till stöd för den och då underlättas individernas möjligheter att utöva sin rätt till inflytande genom att delta i bildandet av ett parti. Även med tanke på de möjligheter till samhällspåverkan som medlemmarna i en förening som strävar efter att bli införd i partiregistret har är ändringen positiv, eftersom den underlättar insamlingen av stöd för registrering av partiet. Möjligheten att i pappersform samla och ge stöd till partiregistrering kvarstår oförändrad, och det föreslås inga ändringar i insamlingstiden eller i antalet stödförklaringar som krävs. Ändringen försämrar sålunda inte möjligheterna till inflytande för sådana befolkningsgrupper som även i fortsättningen använder pappersformatet till exempel på grund av att de inte har den kompetens som krävs för att använda elektroniska tjänster. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om det demokratipolitiska programmet 2017–2019 förhållit sig

positivt till möjligheten att på nätet samla in de stödförklaringar som behövs för bildandet av ett parti (GrUU 46/2017 rd).

De preciseringar som med anledning av dataskyddsförordningen gjorts i 3 § har samband med det skydd för personuppgifter och privatliv som garanteras enligt 10 § i grundlagen. Enligt grundlagsutskottet bör skyddet för personuppgifter i fortsättningen i första hand tillgodoses med stöd av den allmänna dataskyddsförordningen och den nya nationella allmänna lagstiftningen (GrUU 14/2018 rd, s. 4). Grundlagsutskottet ser det dock som klart att behovet av speciallagstiftning måste bedömas utifrån det riskbaserade synsätt som förutsätts också i dataskyddsförordningen, varvid uppmärksamhet fästs vid de hot och risker som behandlingen av uppgifterna orsakar. Ju större risk fysiska personers rättigheter och friheter utsätts för på grund av behandlingen, desto mer motiverat är det med mer detaljerade bestämmelser. Denna omständighet är av särskild betydelse när det gäller behandling av känsliga uppgifter. (GrUU 14/2018 rd, s. 5) Grundlagsutskottet har därför särskilt påpekat att det bör finnas exakta och noga avgränsade bestämmelser om att det är tillåtet att behandla känsliga uppgifter bara om det är absolut nödvändigt (GrUU 15/2018 rd). Grundlagsutskottet har i fråga om informationsresursen inom småbarnspedagogiken i sitt utlåtande GrUU 17/2018 rd förutsatt att bestämmelserna om behandling av uppgifter om hälsotillstånd och andra känsliga personuppgifter är detaljerade och heltäckande inom den ram som dataskyddsförordningen tillåter.

En stödförklaring som samlas in till stöd för bildandet av ett parti uttrycker anhängarens politiska åsikt. De personuppgifter som ingår i stödförklaringen är alltså av känslig natur. Behandlingen av dessa personuppgifter är tillåten med stöd av artikel 9.2 d och g i dataskyddsförordningen. I övrigt är den rättsliga grunden för behandling av anhängares personuppgifter i enlighet med artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige och som tillämpningen av nationellt handlingsutrymme bygger på. Behandlingen har också ett sådant mål av allmänt intresse som förutsätts i artikel 6.3 i dataskyddsförordningen, nämligen att säkerställa att ett parti som ska registreras har det i lagen angivna antalet anhängare som är röstberättigade vid riksdagsval, kommunalval eller Europaparlamentsval. Behandlingen av personuppgifter i enlighet med partilagen bedöms inte medföra några betydande risker med tanke på skyddet av den registrerades personuppgifter och privatliv. I 3 § 2 mom. 4 punkten i partilagen föreslås det dock att begränsningen av de personuppgifter som behandlas ska vara mer detaljerad än enligt den gällande lagen, vilket är nödvändigt med tanke på ändamålet och med beaktande av att politiska åsikter till sin natur är känsliga uppgifter.

Med stöd av 24 § 1 mom. 32 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet är stödförklaringar till ett registrerat parti offentliga. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet ansett att det är nödvändigt att genom lagen garantera att de anhängarkort som behövs för bildandet av ett registrerat parti är offentliga (GrUU 43/1998 rd, s. 5). Bestämmelsen i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet har samband med offentlighetsprincipen, som framförs i 12 § 2 mom. i grundlagen. I förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd, s. 62) konstateras det att tryggheten av en tillräcklig offentlighet är en förutsättning för individens möjlighet att inverka och delta i den samhällsliga verksamheten. Offentlighet är också en förutsättning för att man ska kunna framföra kritik mot och övervaka maktutövning och myndighetsverksamhet. Även den uppgift att främja den i 14 § 4 mom. i grundlagen avsedda rätten till inflytande som ålagts det allmänna hänger samman med offentlighetsprincipen (GrUU 43/1998 rd).

Som bilaga till partiets registreringsansökan krävs en stödförklaring av 5 000 röstberättigade personer, och redan på basis av antalet kan man anta att i gruppen ingår många sådana personer

som inte själva har politiska förtroendeuppdrag. Stödförklaringen uttrycker anhängarens politiska åsikt och den kan sålunda utöver ur dataskyddsförordningens perspektiv som en uppgift som hör till en särskild kategori av personuppgifter också betraktas som en författningsrättsligt känslig uppgift. Enligt propositionen ska stödförklaringar förstöras ett år efter partiets registreringsbeslut. En ganska kort lagringstid är som skyddsåtgärd motiverad med tanke på uppgifternas känsliga natur. De behov av information som uppstår i fråga om stödförklaringar har vanligen framkommit kort efter att partiet registrerats. Allmänt taget kan det konstateras att stödförklaringar sällan har varit föremål för intresse.

På ovan nämnda grunder anses lagförslaget kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

3 §. Registreringsansökan.

I 1 mom. konstateras på vilka olika sätt en förening kan göra upp en registreringsansökan. I fortsättningen kan en förening alternativt göra en registreringsansökan antingen i pappersform enligt gällande lag, per e-post eller i justitieministeriets webbtjänst med hjälp av stark autentisering enligt lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster. En gemensam identifieringstjänst för e-tjänsterna inom den offentliga förvaltningen har gjorts i tjänsten Suomi.fi, där användaren själv kan välja om han eller hon vill identifiera sig med hjälp av nätbankskoder, ett mobilcertifikat eller ett chipförsett id-kort.

Bestämmelser om bilagorna till en registreringsansökan finns i 2 mom. Bilagorna är i sak de samma som i den gällande lagen, men ordalydelsen ändras så att de också passar in i det nya elektroniska förfarandet. I 2 mom. 2 punkten stryks kravet på att de stadgar som ska fogas till ansökan ska vara officiellt styrkta som onödigt. Däremot konstateras att det till ansökan ska fogas de gällande stadgar som är införda i föreningsregistret. Stödförklaringarna utgör enligt 2 mom. 4 punkten den fjärde bilagan till ansökan. Om det antal stödförklaringar som krävs föreskrivs i 2 §. Enligt 1 mom. 2 punkten i den paragrafen behövs det 5 000 stödförklaringar till stöd för registreringen av ett parti.

Kategorin för personuppgifter i stödförklaringar preciseras genom att det i 2 mom. 4 punkten uttryckligen nämns att en stödförklaring innehåller varje anhängares personuppgifter i form av namn, födelsedatum och hemkommun. Begreppet ”personuppgifter” i den gällande bestämmelsen är omfattande och syftet med ändringen är att närmare beakta principen om uppgiftsminimering i artikel 5.1 c i dataskyddsförordningen. Lagändringen motsvarar till denna del nuvarande praxis.

I 3 mom. beskrivs det praktiska förfarandet i samband med insamling av stödförklaringar. Föreningens ombud gör antingen i justitieministeriets elektroniska tjänst eller på något annat sätt skriftligen en registreringsansökan och bifogar de bilagor som avses i 3 mom. 1–3 punkten, dvs. ett utdrag ur föreningsregistret, föreningens stadgar och det allmänna programmet. Därefter ska justitieministeriet granska bilagorna, godkänna dem och meddela föreningens representant om godkännandet. Om bilagorna till ansökan är bristfälliga, ombes föreningen komplettera ansökan så att bilagorna ska kunna godkännas. Föreningen kan börja samla in stödförklaringar först när justitieministeriet har godkänt de bilagor som avses i 3 mom. 1–3 punkten. Stödförklaringar som samlats in före justitieministeriets meddelande om godkännande av bilagorna är ogiltiga. Stödförklaringarna ska samlas in inom ett år i justitieministeriets webbtjänst eller med en stödförklaring i pappersform enligt det formulär som ministeriet fastställt och som varje anhängare egenhändigt ska underteckna. I webbtjänsten identifierar sig en röstberättigad, som understöder införandet av föreningen i partiregistret, i tjänsten med hjälp av stark autentisering.

Enligt 4 mom. ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i fortsättningen granska de stödförklaringar som är förutsättningen för registrering av ett parti. Stödförklaringarna överförs direkt från justitieministeriets webbtjänst till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Om det för registreringen av ett parti har samlats in även stödförklaringar i pappersform, ska den förening som ansöker om registrering lämna dem till justitieministeriet, som i sin

tur överför dem till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för granskning. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata granskar stödförklaringarnas riktighet och meddelar ministeriet om det finns ett tillräckligt antal godtagbara stödförklaringar. I praktiken är det ganska enkelt att granska stödförklaringarna, eftersom justitieministeriets webbtjänst som använder stark autentisering redan med hjälp av uppgifterna i befolkningsdatasystemet har säkerställt att en stödförklaring har lämnats av en behörig person.

Till paragrafen fogas ett nytt 5 mom. enligt vilket den registrerade föreningen och justitieministeriet är personuppgiftsansvariga i fråga om personuppgifterna i de stödförklaringar som de innehar. Genom bestämmelsen begränsas personuppgiftsansvaret tidsmässigt till tiden för innehavet av stödförklaringarna. Vardera personuppgiftsansvarig föreslås till exempel ansvara för att onödiga stödförklaringar förstörs samt för behandlingen av en registrerads eventuella begäran om insyn när den personuppgiftsansvarige i fråga innehar stödförklaringarna. Justitieministeriet ska också vara personuppgiftsansvarig i insamlingsskedet av stödförklaringar till den del föreningen använder justitieministeriets elektroniska tjänst för insamling av stödförklaringar. Information om vilken instans som i varje enskilt fall fullgör den personuppgiftsansvariges skyldigheter är en förutsättning för att den registrerade ska kunna utöva sina rättigheter enligt dataskyddsförordningen.

Enligt 24 § 1 mom. 32 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet är handlingar med uppgifter om en persons deltagande i bildandet och registreringen av ett politiskt parti offentliga. I 5 mom. i den förslagna paragrafen föreskrivs det att uppgifterna i stödförklaringar är offentliga när föreningen har registrerats som parti. I det fall att en förening inte lyckas samla in det obligatoriska antalet stödförklaringar, blir förklaringarna inte offentliga. Stödförklaringarna förstörs ett år efter ministeriets beslut om registrering.

2 Ikraftträdande

I propositionen föreslås det att lagen ska träda i kraft senast den 1 januari 2021. På grund av restriktionerna och rekommendationerna till följd av den pågående covid-19-pandemin har det från och med mars 2020 varit svårare än tidigare att samla in sådana anhängarkort i pappersform som används för närvarande. Ett så snabbt ikraftträdande av lagen som möjligt ger de föreningar som vill bli ett parti bättre möjlighet att delta i nästa kommunalval, som förrättas den 18 april 2021.

I propositionen ingår ett förslag till övergångsbestämmelse, enligt vilken en insamling av stödförklaringar som inletts innan lagen trätt i kraft kan fortsätta också i justitieministeriets webbtjänst efter lagens ikraftträdande. I propositionen ingår en ändring av registreringsförfarandet, genom vilken insamlingen av stödförklaringar i fortsättningen kan inledas först när justitieministeriet har godkänt de bilagor till registreringsansökan som avses i 3 § 2 mom. 1–3 punkten och som har lämnats in till ministeriet. Därför förutsätts det i övergångsbestämmelsen att en förening som vill använda den webbtjänst som drivs av justitieministeriet för en insamling av stödförklaringar som inletts innan lagen träder i kraft ska lämna in de bilagor som avses i 3 § 2 mom. 1–3 punkten till justitieministeriet. Föreningen kan när bilagorna i fråga har godkänts av justitieministeriet börja samla in stödförklaringar i justitieministeriets webbtjänst. Till skillnad från de insamlingar som inletts efter lagens ikraftträdande är de stödförklaringar i pappersform som innan bilagorna till ansökan blivit godkända samlats in vid insamlingar som omfattas av övergångsbestämmelsens tillämpningsområde inte ogiltiga, utan de beaktas i det totala antalet stödförklaringar.

Enligt gällande 3 § får dateringen på de anhängarkort som lämnas in som bilaga till registreringsansökan inte vara äldre än ett år. Enligt propositionen ska insamlingstiden på ett år inledas vid en tidpunkt som valts av ombudet och som inleds efter det att justitieministeriet har godkänt de bilagor som avses i 3 § 2 mom. 1–3 punkten i propositionen. I fortsättningen är slutdatumet för insamlingstiden för stödförklaringar alltså känt när insamlingen inleds. Därför är det nödvändigt att i övergångsbestämmelsen föreskriva att tiden för insamling av stödförklaringar vid insamlingar som inletts innan lagen trätt i kraft löper ut ett år efter dateringen av den först insamlade stödförklaringen i pappersform.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring av 3 § i partilagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i partilagen (10/1969) 3 §, sådan den lyder i sin svenska språkdräkt i lag 372/2012 och i sin finska språkdräkt i lag 1688/2015, som följer:

3 §

Registreringsansökan

En förening kan göra en registreringsansökan i en webbtjänst som drivs av justitieministeriet, i vilken det används stark autentisering enligt lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster (617/2009), eller på annat sätt skriftligen.

En registreringsansökan ska åtföljas av

- 1) ett utdrag ur föreningsregistret,
- 2) de gällande stadgar som är införda i föreningsregistret,
- 3) det allmänna programmet, och
- 4) stödförklaringarna med varje anhängares personuppgifter i form av fullständigt namn, födelsedatum och hemkommun samt anhängarens försäkran att han eller hon är röstberättigad vid riksdagsval, kommunalval eller Europaparlamentsval.

Stödförklaringarna samlas in inom ett år från det att justitieministeriet har godkänt de handlingar som avses i 2 mom. 1–3 punkten. Stödförklaringarna samlas in i den webbtjänst som avses i 1 mom. eller så samlas stödförklaringarna in i pappersform enligt ett formulär som har fastställts av ministeriet och som varje anhängare egenhändigt undertecknar.

Justitieministeriet lämnar stödförklaringarna till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, som granskar deras riktighet och meddelar ministeriet om antalet godtagbara stödförklaringar är tillräckligt eller inte.

Den registrerade föreningen och justitieministeriet är personuppgiftsansvariga i fråga om personuppgifterna i de stödförklaringar som de innehar. Uppgifterna i stödförklaringarna är offentliga när föreningen har registrerats som parti. Stödförklaringarna ska förstöras ett år efter ministeriets beslut om registrering.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om en insamling av stödförklaringar till stöd för en registreringsansökan har inletts före ikraftträdandet av denna lag, kan insamlingen efter ikraftträdandet också fortsätta i den webbtjänst som drivs av justitieministeriet. En förening som önskar använda justitieministeriets webbtjänst vid en insamling av stödförklaringar som inletts före ikraftträdandet av lagen ska till justitieministeriet lämna in de bilagor till registreringsansökan som avses i 3 § 2 mom. 1–3 punkten. Insamlingen av stödförklaringar i justitieministeriets webbtjänst kan inledas när justitieministeriet har godkänt bilagorna i fråga. Tiden för insamling av stödförklaringar vid insamlingar som inletts före ikraftträdandet av lagen löper ut ett år efter dateringen på det först insamlade anhängarkortet i pappersform.

Helsingfors den 3 september 2020

Statsminister

Sanna Marin

Justitieminister Anna-Maja Henriksson

Lag

om ändring av 3 § i partilagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i partilagen (10/1969) 3 §, sådan den lyder i sin svenska språkdräkt i lag 372/2012 och i sin finska språkdräkt i lag 1688/2015, som följer:

Gällande lydelse

3 §

Registreringsansökan

En registreringsansökan ska åtföljas av

- 1) ett utdrag ur föreningsregistret,
- 2) en officiellt styrkt kopia av gällande stadgar,
- 3) det allmänna programmet, och
- 4) en förteckning över partiets anhängare, uppgjord på kort, för vilka ett formulär har fastställts av justitieministeriet.

Förteckningskortet ska uppta

- 1) anhängarens personuppgifter,
- 2) anhängarens försäkran att han eller hon är röstberättigad vid riksdagsval, kommunalval eller Europaparlamentsval,
- 3) datering, som inte får vara äldre än ett år, och
- 4) anhängarens egenhändiga underskrift.

Föreslagen lydelse

3 §

Registreringsansökan

En förening kan göra en registreringsansökan i en webbtjänst som drivs av justitieministeriet, i vilken det används stark autentisering enligt lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster (617/2009), eller på annat sätt skriftligen.

En registreringsansökan ska åtföljas av

- 1) ett utdrag ur föreningsregistret,*
- 2) de gällande stadgar som är införda i föreningsregistret,*
- 3) det allmänna programmet, och*
- 4) stödförklaringarna med varje anhängares personuppgifter i form av fullständigt namn, födelsedatum och hemkommun samt anhängarens försäkran att han eller hon är röstberättigad vid riksdagsval, kommunalval eller Europaparlamentsval.*

Stödförklaringarna samlas in inom ett år från det att justitieministeriet har godkänt de handlingar som avses i 2 mom. 1–3 punkten. Stödförklaringarna samlas in i den webbtjänst som avses i 1 mom. eller så samlas stödförklaringarna in i pappersform enligt ett formulär som har fastställts av ministeriet och som varje anhängare egenhändigt undertecknar.

Justitieministeriet lämnar stödförklaringarna till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, som granskar deras riktighet och meddelar ministeriet om antalet godtagbara stödförklaringar är tillräckligt eller inte.

Den registrerade föreningen och justitieministeriet är personuppgiftsansvariga i fråga om personuppgifterna i de stödförklaringar som de innehar. Uppgifterna i stödförklaringarna är offentliga när föreningen har registrerats som parti. Stödförklaringarna ska förstöras ett år efter ministeriets beslut om registrering.

Denna lag träder i kraft den 2020.

Om en insamling av stödförklaringar till stöd för en registreringsansökan har inletts före ikraftträdandet av denna lag, kan insamlingen efter ikraftträdandet också fortsätta i den webbtjänst som drivs av justitieministeriet. En förening som önskar använda justitieministeriets webbtjänst vid en insamling av stödförklaringar som inletts före ikraftträdandet av lagen ska till justitieministeriet lämna in de bilagor till registreringsansökan som avses i 3 § 2 mom. 1–3 punkten. Insamlingen av stödförklaringar i justitieministeriets webbtjänst kan inledas när justitieministeriet har godkänt bilagorna i fråga. Tiden för insamling av stödförklaringar vid insamlingar som inletts före ikraftträdandet av lagen löper ut ett år efter dateringen på det först insamlade anhängarkortet i pappersform.
